

LÊ TIẾN THÀNH

MODULE TH

27

**PHƯƠNG PHÁP KIỂM TRA,
ĐÁNH GIÁ BẰNG NHẬN XÉT**

A. GIỚI THIỆU/TỔNG QUAN

Đối mới kiểm tra, đánh giá cùng với đổi mới các thành tố khác (mục tiêu; nội dung; phương pháp, hình thức tổ chức dạy học; phương tiện dạy học; quản lý, tổ chức thực hiện) tạo nên đổi mới đồng bộ về chương trình giáo dục phổ thông, trong đó đổi mới kiểm tra, đánh giá là một khâu then chốt. Đổi mới kiểm tra, đánh giá tạo động lực thúc đẩy đổi mới phương pháp dạy học, đổi mới công tác chỉ đạo, quản lý, tổ chức dạy học, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục, đảm bảo mục tiêu giáo dục ở tiểu học.

Từ khi bắt đầu triển khai chương trình tiểu học mới, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã tích cực chỉ đạo các địa phương đổi mới phương pháp dạy học, đặc biệt là đổi mới công tác đánh giá kết quả học tập của HS theo hướng tinh giản, gọn nhẹ, thiết thực và nhân văn, chủ yếu là động viên, khuyến khích HS.

Bộ Giáo dục và Đào tạo đã có một số văn bản chỉ đạo và tài liệu hướng dẫn về kiểm tra, đánh giá, xếp loại HS tiểu học, như: *Quy định đánh giá và xếp loại HS tiểu học* (ban hành kèm theo quyết định số 30/2005/QĐ-BGDĐT ngày 30/9/2005); *Đề kiểm tra học kì cấp Tiểu học* (NXB Giáo dục, 2008); *Hướng dẫn thực hiện Thông tư số 32/2009/TT-BGDĐT* ngày 27/10/2009 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành Quy định đánh giá và xếp loại HS tiểu học.

Có hai hình thức đánh giá kết quả học tập của HS tiểu học:

- Đánh giá bằng điểm số kết hợp với nhận xét đối với các môn Toán, Tiếng Việt, Khoa học, Lịch sử, Địa lí, Ngoại ngữ.
- Đánh giá kết quả học tập bằng nhận xét các môn học: Đạo đức, Tự nhiên – Xã hội, Âm nhạc, Mĩ thuật, Thủ công – Kỹ thuật, Thể dục.

Module *Phương pháp kiểm tra, đánh giá bằng nhận xét* được sử dụng làm tài liệu học tập bồi dưỡng thường xuyên nhằm giúp cho GV và cán bộ quản lý, cán bộ chỉ đạo cấp tiểu học nắm vững nội dung và hình thức kiểm tra, đánh giá kết quả học tập bằng nhận xét đối với các môn học ở tiểu học theo Chuẩn kiến thức, kĩ năng, đáp ứng yêu cầu đổi mới của giáo dục tiểu học.

Tài liệu đề cập đến 4 vấn đề chính:

- Quan điểm đổi mới đánh giá kết quả học tập ở tiểu học; đổi mới đánh giá kết quả học tập ở tiểu học thông qua đánh giá bằng nhận xét.
- Một số vấn đề về đánh giá, xếp loại; yêu cầu, tiêu chí xây dựng quy trình đánh giá.
- Đánh giá kết quả học tập ở các môn học đánh giá bằng nhận xét: Đạo đức, Tự nhiên – Xã hội, Âm nhạc, Mĩ Thuật, Thủ công – Kỹ thuật, Thể dục theo Chuẩn kiến thức, kĩ năng của chương trình.
- Câu hỏi và bài tập tự đánh giá.

Tài liệu viết theo phương pháp giúp người học tự tiếp cận, tự học, tự trải nghiệm, chia sẻ, hợp tác và tự bồi dưỡng là chính. Kinh nghiệm dạy học và đánh giá HS của GV là cơ sở cho phát triển và tiếp thu tài liệu mới. Mỗi nội dung có thể có nhiều hoạt động tương ứng để đạt được mục tiêu đề ra. Người học cần tích cực, chủ động nêu ra những vấn đề cần giải quyết, trao đổi với các học viên trong nhóm phản biện, bổ sung, hoàn thiện để giải quyết vấn đề đặt ra một cách tối ưu.

Quan điểm đánh giá cần thống nhất theo mục tiêu của cấp học, môn học; kĩ thuật đánh giá cần có nhiều phương án để lựa chọn, không nhất thiết phải tuân theo một phương án cụ thể mà dành cho GV chủ động sáng tạo áp dụng vào điều kiện cụ thể của mỗi địa phương, mỗi HS để việc đánh giá thiết thực, đạt hiệu quả giáo dục cao. Đánh giá phải coi trọng việc động viên sự tiến bộ, đồng thời phải chỉ ra những điểm cần cố gắng ở mỗi HS, đặc biệt giúp cho GV tự điều chỉnh phương pháp dạy học, phương pháp giáo dục phù hợp với HS.

Người dạy từ vốn kinh nghiệm trong hoạt động dạy học, giáo dục của mình tự rút ra những nhận xét, chia sẻ, lắng nghe ý kiến phản biện của đồng nghiệp nhằm đi đến những thống nhất cơ bản trên cơ sở nắm vững mục tiêu cấp học, môn học để có được quá trình, quy trình đánh giá tối ưu, hiệu quả và thiết thực.

B. MỤC TIÊU

Đối mới công tác đánh giá là một trong những đổi mới cần thiết của Chương trình giáo dục phổ thông. Đối mới đánh giá là kết hợp giữa tự đánh giá của HS với đánh giá của GV, kết hợp giữa đánh giá định lượng (bằng điểm số) với đánh giá bằng định tính (đánh giá bằng nhận xét), kết hợp giữa đánh giá thường xuyên trong cả quá trình học tập và đánh giá định kì: giữa học kì, cuối học kì và cuối năm. Trong đổi mới công tác đánh giá, cần coi trọng vai trò tự đánh giá của HS, coi trọng đánh giá thường xuyên trong suốt quá trình học tập của HS, nhằm có được những thông tin đầy đủ nhất về tinh thần, thái độ học tập, kiến thức, kĩ năng của HS so với Chuẩn kiến thức, kĩ năng của chương trình. Thông qua đánh giá bằng nhận xét của GV, HS biết mình đã đạt ở mức độ nào của Chuẩn kiến thức, kĩ năng và cần phải phấn đấu tiếp như thế nào, qua đó GV cũng điều chỉnh nội dung, phương pháp dạy học giúp HS hoàn thành yêu cầu của Chuẩn kiến thức, kĩ năng các môn học. Đánh giá bằng nhận xét một số môn học đã góp phần tích cực đổi mới phương pháp dạy học, phương pháp đánh giá kết quả học tập của học sinh ở tiểu học.

1. Mục đích đánh giá bằng nhận xét

- Nhằm góp phần thực hiện mục tiêu giáo dục tiểu học, đổi mới nội dung, phương pháp, hình thức tổ chức các hoạt động giáo dục tiểu học và đánh giá đầy đủ, toàn diện kết quả học tập của HS thông qua những nhận xét của GV trong quá trình học tập của các em.
- Khuyến khích HS tiểu học học tập chuyên cần; phát huy tính tích cực, năng động, sáng tạo, khả năng tự học; xây dựng niềm tin, rèn luyện đạo đức, phát triển trí tuệ cho các em.
- Giúp cho quá trình đánh giá đơn giản và phù hợp với đặc điểm của một số môn học.

Module này giúp GV và các cán bộ quản lí:

- Hiểu rõ quan điểm đổi mới đánh giá kết quả học tập của HS tiểu học thông qua tự trải nghiệm từ quá trình đánh giá ở cơ sở, đối chiếu với những hướng dẫn về đổi mới đánh giá của Bộ Giáo dục và Đào tạo nhằm thực hiện có hiệu quả đổi mới đánh giá ở tiểu học.

- Nắm vững quan điểm, hình thức đánh giá kết quả học tập của HS đối với các môn học thông qua nhận xét.
- Hình dung những khó khăn trong việc thực hiện đánh giá bằng nhận xét từ phía GV cũng như phụ huynh HS.
- Có kĩ năng thu thập các chứng cứ để hoàn thành các nhận xét ở các môn học Đạo đức, Tự nhiên – Xã hội, Âm nhạc, Mỹ thuật, Thủ công – Kỹ thuật, Thể dục.
- Có kĩ năng đánh giá bằng nhận xét các môn học theo quy định của Chương trình giáo dục tiểu học một cách linh hoạt, đơn giản, thực chất kết quả học tập của HS.

2. Nguyên tắc đánh giá

- Đánh giá căn cứ vào Chuẩn kiến thức, kĩ năng, yêu cầu về thái độ được quy định trong Chương trình giáo dục tiểu học và các nhiệm vụ của HS.
- Kết hợp giữa việc tự đánh giá của HS với đánh giá của GV, chú trọng việc đánh giá thường xuyên trong quá trình dạy học và các hoạt động giáo dục.
- Thực hiện công khai, công bằng, khách quan, chính xác và toàn diện.
- Đánh giá khả năng phát triển của HS, coi trọng việc động viên, khuyến khích sự tiến bộ đối với HS; không tạo áp lực cho HS và GV.

3. Nội dung đánh giá

- Đánh giá toàn diện về kiến thức, kĩ năng, thái độ.
- Đánh giá khả năng vận dụng kiến thức vào cuộc sống.
- Đánh giá hành vi ứng xử đối với con người, tự nhiên và xã hội.
- Trên cơ sở mục tiêu cấp học, môn học và đặc điểm tâm sinh lí HS tiểu học để xác định mức độ, yêu cầu của đánh giá.

C. NỘI DUNG

Nội dung 1

QUAN ĐIỂM ĐỔI MỚI ĐÁNH GIÁ KẾT QUẢ HỌC TẬP Ở TIỂU HỌC

Hoạt động 1: Đánh giá thực trạng công tác đánh giá kết quả học tập các môn học ở tiểu học theo cách truyền thống trước năm học 2002 – 2003 (trước khi thực hiện chương trình, SGK tiểu học mới)

1. Nội dung

- Suy nghĩ và nhớ lại việc đánh giá kết quả học tập các môn học Đạo đức, Tự nhiên – Xã hội, Âm nhạc, Mĩ thuật, Thủ công – Kỹ thuật, Thể dục truyền thống và trả lời các câu hỏi:

1. Ưu điểm là gì?
2. Hạn chế là gì?
3. Theo ý anh/chị, nên điều chỉnh như thế nào?

- Hãy ghi ý kiến của anh/chị ra giấy và đọc thông tin phản hồi dưới đây.
(Thời gian: khoảng 25 phút)

2. Thông tin phản hồi cho hoạt động 1

Trước năm học 2002 – 2003, các môn học ở tiểu học đều được đánh giá bằng cách cho điểm, có kèm theo nhận xét. Theo cách đánh giá này, các môn học: Toán, Tiếng Việt, Khoa học, Lịch sử, Địa lí, Ngoại ngữ không có trở ngại gì, vì kiến thức, kĩ năng hoàn toàn có thể xác định rõ ràng, có thể lượng hoá được bằng điểm số theo thang điểm từ 1 đến 10 và GV tiểu học đã quen với đánh giá bằng điểm số các môn học này.

Tuy nhiên việc đánh giá các môn học còn lại bằng điểm số có nhiều điểm bất cập. Đối với môn học Đạo đức, nếu chỉ đánh giá bằng việc nắm được những nội dung có trong SGK, sách GV thì chưa đúng với mục tiêu đánh giá kết quả giáo dục đạo đức. Đánh giá đạo đức của HS chủ yếu là đánh giá thông qua các hành vi của mỗi HS chứ không phải qua các lời nói, bài viết. Vì rất nhiều người có thể nói lời hay nhưng rất khó thực hiện những hành vi tương xứng với lời nói. Đánh giá đạo đức là quá trình theo dõi thường xuyên những ứng xử của mỗi con người trong quan hệ với chính

bản thân mình, quan hệ với những người khác, với tự nhiên, xã hội và môi trường. Khó có thể cho điểm hành vi mỗi con người, càng không thể đánh giá đạo đức thông qua một bài viết hay lời nói mà phải thông qua hệ thống các hành vi, xem mỗi người làm được gì, ứng xử như thế nào với tự nhiên, xã hội và con người.

Đối với các môn Âm nhạc, Mĩ thuật – là những môn đòi hỏi năng khiếu, việc nắm vững mục tiêu giáo dục âm nhạc, mĩ thuật cho HS tiểu học là rất quan trọng, để khỏi nhầm lẫn với mục tiêu đào tạo ca sĩ, họa sĩ ở trường năng khiếu. Cần vận dụng Chuẩn kiến thức, kĩ năng cho phù hợp với lứa tuổi, đặc điểm cá nhân của mỗi HS, nhà trường. Thường thức âm nhạc, mĩ thuật phải có năng khiếu; việc đánh giá kết quả học tập âm nhạc, mĩ thuật lại càng khó khăn hơn vì đa số GV chưa có khả năng cảm thụ và đánh giá hai lĩnh vực này một cách chính xác. Như vậy cần đánh giá các môn nghệ thuật thiên về định tính hơn là lượng hoá như những môn học khác. Mỗi GV cần hiểu rõ mục tiêu giáo dục âm nhạc, mĩ thuật chỉ là bước đầu giúp HS có hiểu biết ban đầu về âm nhạc và mĩ thuật.

Thực tế trước năm học 2002 – 2003, tất cả các môn học ở tiểu học đều được đánh giá bằng điểm số nên đã gây khó khăn cho chính đội ngũ GV, vì khó có thể phân giải chính xác việc cho điểm HS hát một bài hát, vẽ một bức tranh theo thang điểm 10. Trong khi đó, nhiều GV không được đào tạo chính quy để dạy các môn năng khiếu đó. Nhiều GV còn hạn chế về khả năng xướng âm, hát chưa đúng nhạc, đúng giai điệu của bài hát, không đủ khả năng thường thức một bức tranh nghệ thuật nên việc đánh giá bằng cách cho điểm dễ rơi vào hình thức, đối phó, không thực chất và không chính xác. Điều này đã gây áp lực cho GV, cho HS, phụ huynh HS và lãnh đạo các nhà trường.

Môn Thủ công – Kĩ thuật không có GV được đào tạo chính quy, GV thường là kiêm nhiệm, điều kiện dạy học của mỗi vùng miền khác nhau nên khó có thể đánh giá kết quả học tập của HS khi làm ra một sản phẩm trong thời gian của một tiết học, với các phương tiện, thiết bị, vật liệu để giúp HS thực hành làm ra các sản phẩm còn rất thiếu thốn, không đồng bộ.

Môn Thể dục cũng gặp thách thức lớn bởi đội ngũ GV chưa được đào tạo chính quy, chưa hiểu hết mục tiêu của hoạt động giáo dục thể chất qua môn thể dục, thường áp dụng máy móc những quy định chuyên môn cứng nhắc, chưa chú ý đến giới tính và đặc điểm cá nhân của mỗi con người. Đánh giá môn thể dục thường hướng tới một chuẩn máy móc chung cho tất cả mọi người theo một yêu cầu bắt buộc. Đánh giá kết quả

học tập môn Thể dục chưa chú ý đến đặc điểm cá nhân và sự tăng tiến về sức khoẻ cho mỗi người.

Đối mới chương trình giáo dục tiểu học, trong đó có đổi mới đánh giá kết quả học tập, giáo dục của HS theo hướng đơn giản, gọn nhẹ, thiết thực là việc làm cần thiết. Đánh giá kết quả giáo dục các môn học phải trên cơ sở bám sát mục tiêu của cấp học, mục tiêu và Chuẩn kiến thức, kĩ năng các môn học. Đánh giá bằng nhận xét một số môn học ở tiểu học giúp cho việc nhìn nhận các môn học đúng với đặc thù riêng. Giáo dục nghệ thuật, thể chất, đạo đức, kĩ năng sống chủ yếu tập trung vào đánh giá thái độ, các kĩ năng cơ bản và khả năng vận dụng kiến thức vào cuộc sống quan trọng hơn học thuộc lòng những nội dung trong SGK, những quy định, những kiến thức hàn lâm trong SGK HS không hiểu, không vận dụng được.

Đánh giá bằng nhận xét không tạo sức ép đối với GV, HS; GV không phải đối phó với cách cho điểm hình thức, không chính xác, dễ mất công bằng giảm chất lượng, hiệu quả giáo dục.

Trong chương trình giáo dục tiểu học, có nhiều môn học khác nhau nhưng có thể phân ra thành 3 nhóm chính:

- Các môn khoa học như: Toán, Tiếng Việt, Khoa học, Lịch sử, Địa lí, Ngoại ngữ, Tin học; Tự nhiên và Xã hội.
- Các môn giáo dục nghệ thuật, thể chất như: Âm nhạc, Mỹ thuật, Thủ công – Kĩ thuật, Thể dục.
- Các môn học, hoạt động giáo dục về lối sống: Đạo đức, Kĩ năng sống.

Các môn khoa học hướng vào sự hình thành các khái niệm một cách tường minh; các kiến thức, kĩ năng có thể định lượng, có thể phân giải thành các mức độ cụ thể để đánh giá theo thang điểm 10 bậc. Các môn học này đều được đánh giá bằng cách cho điểm kết hợp với nhận xét và GV tiểu học đã quen, biết cách đánh giá bằng điểm số các môn học này.

Tuy nhiên ở tiểu học, môn Tự nhiên và Xã hội lại được đánh giá bằng nhận xét, không cho điểm. Bởi vì môn Tự nhiên và Xã hội ở tiểu học chỉ cung cấp cho HS những hiểu biết thường thức, cơ bản về con người, tự nhiên và xã hội, để HS có những hiểu biết đơn giản, cần thiết về các lĩnh vực này. Kiến thức đơn giản, cơ bản của môn học này không yêu cầu trình bày chính xác, chặt chẽ như một khái niệm khoa học mà chỉ mô tả tương đối về những vấn đề xung quanh các khái niệm đó nhằm giúp HS có điểm tựa để hình thành các kĩ năng sống cần thiết, biết vận dụng kiến

thức, kĩ năng đổ vào việc rèn luyện thân thể và giữ gìn vệ sinh, phòng bệnh, biết ứng xử có văn hoá trong cuộc sống, có thái độ ứng xử tốt với tự nhiên, biết bảo vệ môi trường tự nhiên, biết thực hành những điều đã học vào cuộc sống hằng ngày.

Các môn còn lại được đánh giá bằng nhận xét vì không thể tường minh kiến thức, kĩ năng. Không có thể lượng hoá các kĩ năng sống để cho điểm; đánh giá khả năng nghệ thuật, đánh giá hành vi đạo đức, giáo dục thể chất không phải là lời nói mà bằng thái độ và hành vi thể hiện trong quá trình học tập và ứng xử hằng ngày. Tuy nhiên, trên thực tế vẫn còn một số ít GV làm không đúng quy trình, lúng túng khi đánh giá kết quả học tập của HS bằng nhận xét, lại cho điểm trước, rồi từ điểm số chuyển thành ghi nhận xét. Như vậy là không đúng với mục tiêu của đánh giá bằng nhận xét. Khi đánh giá bằng nhận xét, GV vẫn có thể kiểm tra miệng, kiểm tra viết, yêu cầu thực hành nhưng không cho điểm như cách làm truyền thống trước đây mà chỉ ghi nhận xét những gì GV thu thập được qua bài làm, bài viết hay hoạt động của HS.

Điểm qua các môn học đánh giá bằng nhận xét:

- Môn Đạo đức:
 - + Nhằm giúp HS có hiểu biết ban đầu về một số chuẩn mực hành vi đạo đức và chuẩn mực hành vi mang tính pháp luật phù hợp với lứa tuổi. Bước đầu hình thành kĩ năng nhận xét, đánh giá hành vi của bản thân và những người xung quanh; kĩ năng lựa chọn và thực hiện các hành vi ứng xử phù hợp trong các quan hệ và tình huống đơn giản, cụ thể của cuộc sống.
 - + Bước đầu hình thành thái độ tự trọng, tự tin vào khả năng của bản thân, có trách nhiệm với hành động của mình; yêu thương, tôn trọng con người; mong muốn đem lại niềm vui, hạnh phúc cho mọi người; yêu cái thiện, cái đúng, cái tốt; không đồng tình với cái ác, cái sai, cái xấu.
 - + Đánh giá kết quả học tập môn Đạo đức của HS phải toàn diện về kiến thức, thái độ, kĩ năng ứng xử của các em ở gia đình, nhà trường và cộng đồng. Đánh giá kết quả học tập môn Đạo đức là đánh giá qua thái độ và hành vi ứng xử của HS trong các quan hệ với con người, công việc và môi trường tự nhiên.
- Môn Tự nhiên và Xã hội:
 - + Nhằm giúp HS đạt được một số kiến thức cơ bản, ban đầu về con người và sức khoẻ; một số sự vật, hiện tượng đơn giản trong tự nhiên và xã hội.

- + Giúp HS có kĩ năng ban đầu về chăm sóc sức khoẻ bản thân và phòng tránh một số bệnh tật, tai nạn; tự giác thực hiện các quy tắc giữ vệ sinh, an toàn cho bản thân, gia đình và cộng đồng; yêu thiên nhiên, gia đình, trường học và quê hương.
- + Đánh giá kết quả học tập của HS quan tâm đến cả ba mặt: kiến thức, kĩ năng và thái độ theo Chuẩn kiến thức, kĩ năng quy định trong chương trình.
- Môn Âm nhạc:
 - + Nhằm giúp HS có những kiến thức về âm nhạc phù hợp với lứa tuổi (học hát, tập đọc nhạc, phát triển khả năng âm nhạc).
 - + Luyện tập một số kĩ năng ban đầu để hát đúng, hoà giọng, diễn cảm và có thể kết hợp một số động tác phụ hoạ phù hợp với giai điệu bài hát; bước đầu luyện đọc nhạc, chép nhạc ở mức độ đơn giản; luyện tập nghe và cảm nhận âm nhạc.
 - + Bồi dưỡng tình cảm trong sáng, lòng yêu nghệ thuật âm nhạc nhằm phát triển hài hoà nhân cách. Nội dung chủ yếu của môn Âm nhạc là học hát các bài hát cho thiếu nhi, một số bài dân ca; giới thiệu và nghe âm sắc của một số loại nhạc cụ dân tộc, nhạc cụ nước ngoài; nghe trích đoạn một số tác phẩm; tập đọc các bản nhạc đơn giản phù hợp với HS tiểu học.
 - + Đánh giá kết quả học tập của HS trên cơ sở thực hành âm nhạc (hát, đọc nhạc, nghe nhạc...). Chủ yếu khuyến khích, động viên các em cố gắng, giúp đỡ các em còn hạn chế, không yêu cầu cao (không yêu cầu tất cả mọi người phải hát đúng cao độ, trường độ...) để các em vui vẻ, phấn khởi, tự tin trong học tập.
- Môn Mỹ thuật:
 - + Nhằm giúp HS tiểu học có những kiến thức ban đầu về mỹ thuật, hình thành những hiểu biết cơ bản ban đầu, cần thiết về đường nét, hình khối, màu sắc, bố cục và sơ lược về mỹ thuật Việt Nam.
 - + Rèn luyện kĩ năng quan sát, qua đó phát triển tư duy, trí tưởng tượng, sáng tạo; biết nhận xét một cách sơ lược một số tác phẩm mỹ thuật Việt Nam và thế giới; biết vận dụng các kĩ năng đó vào cuộc sống.
 - + Bước đầu cảm nhận được vẻ đẹp thiên nhiên, cuộc sống, con người; vẻ đẹp của một số tác phẩm mỹ thuật.
 - + Đánh giá kết quả học tập của HS không chỉ căn cứ theo kết quả bài học mà còn thông qua các hoạt động học tập trong quá trình dạy học.